

ECONOMIC LAW AND ECONOMIC PROCEDURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-16>

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ПЛАТНИКИ ПОДАТКІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Баїк О. І.

*доктор юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового Інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Сьогодні одним із основних напрямів економічної політики, що визначаються державою, є податкова політика, спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів (ст. 10 ГК України) [1]. Водночас в Україні важливе значення у формуванні державного та місцевого бюджетів мають зарахування загальнодержавних та місцевих податків і зборів, які справляють платники податків. Про те, що «кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом» закріплено у ст. 67 Конституції України [2].

Платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з ПК України або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з ПК України. Кожний з платників податків може бути платником податку за одним або кількома податками та зборами (ст. 15 ПК України) [3]. Найчисельнішими серед цих платників є фізичні особи, зокрема громадяни України. Однак податкове навантаження здебільшого покладено на платників податків – юридичних осіб.

Зауважимо, що фізичні та юридичні особи, здійснюючи господарську діяльність, є платниками податків. Це дає підставу вважати їх суб'єктами податкових правовідносин. Отже, суб'єкти господарювання можуть бути учасниками встановлення, зміни та припинення податкових правовідносин. Платник податків, займаючи особливе правове становище у суспільстві, володіє додатковим правовим статусом як фізичної, так і юридичної особи, що зобов'язана справляти законодавчо встановлені податки. Відповідно до ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Суб'єктами господарювання є: 1) господарські організації, ... а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці. Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва [1]. Отже, фізична особа як платник податків може брати участь у податкових правовідносинах як громадянин, іноземець, особа без громадянства. Використовуючи загально-теоретичні основи права [4, с. 62] та результати наших попередніх досліджень, зазначимо, що правовий статус: а) громадянина України як платника податків ґрунтується на його правовому зв'язку з Україною; б) іноземця – на правовому зв'язку з Україною, оскільки він перебуває на її території, та державою, громадянином якої він є; в) особи без громадянства – на зв'язку з Україною, як державою, на території якої він перебуває [5, с. 113–119]. Юридичні особи та їхні відокремлені підрозділи набувають правового статусу платника податків, починаючи облік та реєстрацію їх у контролюючих органах, що здійснюють незалежно від наявності обов'язку щодо сплати того або іншого податку та збору (глава 6 ПК України) [3]. Крім громадянства для платників податків властиво поділяти їх на резидентів та нерезидентів, що також має визначальне значення для визначення їх правового статусу. Як зауважує І. Мусійчук, вказані суб'єкти відповідно до переліку прав і обов'язків займають різне правове положення, мають неоднаковий зміст правосуб'єктності [6, с. 7]. Крім критерію резидентства під час визначення правового

статусу конкретного платника податків ще враховують критерій територіальності, який визначає національну належність джерела доходу. Водночас, оподаткуванню в зазначеній країні підлягають доходи, одержані на її території, тоді як будь-які доходи, одержані за її межами, звільняються від податків у цій країні. М. Кучерявенко вважає, що неоднаковий податковий режим породжує різне об'єднання цих критеріїв, що часто створює проблеми подвійного оподаткування [7, с. 155–156]. Також платники податків з метою здійснення податкового контролю підлягають реєстрації або взяттю їх на облік у контролюючих органах за місцезнаходженням юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів, місцем проживання особи (основне місце обліку), а також за місцем розташування (реєстрації) їх підрозділів ... [3].

Своєю чергою, оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, визначено статтею 177 ПК України. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, встановлено статтею 178 ПК України [3]. Важливо також вказати на те, що юридична особа чи фізична особа – підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим главою 1 розділу XIV ПК України, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою. Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на чотири групи платників єдиного податку. У ст. 291 ПК України також визначено суб'єктів господарювання, які не можуть бути платниками єдиного податку [3].

Варто зазначити, що суб'єкти господарювання можуть бути платниками податку на прибуток підприємств, зокрема: а) резиденти – суб'єкти господарювання – юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами, крім юридичних осіб, визначених пунктами 133.4 та 133.5 ст. 133 ПК України; б) нерезиденти – 1) юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України; 2) нерезиденти, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво та/або отримують доходи із джерелом походження з України, та інші нерезиденти, на яких покладено обов'язок сплачувати податок у порядку, встановленому розділом III ПК України (ст. 133 ПК України).

Не є платниками цього податку неприбуткові підприємства, установи та організації у порядку та на умовах, встановлених п. 133.4 ст. 133 ПК України [3]. Своєю чергою, будь-яка особа, що провадить або планує провадити господарську діяльність і реєструється за своїм добровільним рішенням як платник податку у порядку, визначеному статтею 183 розділу V ПК України, є платником податку на додану вартість (ст. 180 ПК України). Суб'єкти господарювання (новостворені) можуть заявити про своє бажання добровільно зареєструватися як платник податку під час державної реєстрації створення юридичної особи або державної реєстрації фізичної особи – підприємця. Відповідна заява або відомості передаються до контролюючих органів у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (ст. 183 ПК України) [3].

Висновки. Узагальнюючи, зазначимо, що суб'єкти господарювання здійснюючи господарську діяльність для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є платниками податків. Правове регулювання оподаткування такої діяльності встановлено ПК України. Водночас, як зазначено у ст. 17 ГК України, «ставки податків мають нормативний характер і не можуть встановлюватись індивідуально для окремого суб'єкта господарювання». Крім того, у ГК України встановлено, що «система оподаткування в Україні повинна передбачати граничні розміри податків і зборів, які можуть справлятися з суб'єктів господарювання. При цьому податки та інші обов'язкові платежі, що відповідно до закону включаються до ціни товарів (робіт, послуг) або відносяться на їх собівартість, сплачуються суб'єктами господарювання незалежно від результатів їх господарської діяльності». Отже, суб'єкти господарювання як платники податків перебувають у площині застосування правових норм, закріплених у ГК України, ПК України та інших нормативно-правових актах.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n785>.

4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 4-ге вид. Київ: Алерта, 2016. 528 с.

5. Баїк О. І. Про дефініцію «правовий статус платника податків». *East European Scientific Journal. Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2017. № 2 (18), część 1. S. 113–119.

6. Мусійчук І. М. Нерезиденти як суб'єкти податкових право-відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. 20 с.

7. Кучерявенко М. П. Податкове право : підручник. Харків : Право, 2013. 536 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-17>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ УЧАСНИКІВ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Іванов О. О.

аспірант

Академії Адвокатури України

м. Київ, Україна

В теорії господарського права виділяють конституційні та загально – галузеві (господарські) процесуальні права та обов'язки, які визначатимуться як загальні процесуальні права та обов'язки учасників спрощеного позовного провадження, особливість їх полягає у тому, що обсяг прав і обов'язків нічим не відрізнятимуться від обсягу прав і обов'язків учасників загального позовного провадження [3, с. 53]. Так, новизною дослідження є розгляд особливостей загальних і спеціальних прав і обов'язків учасників спрощеного позовного провадження через основоположні, закріплені в Конституції, норми права, що є базисом для встановлення прав і обов'язків учасників спрощеного позовного провадження.

Згідно статті 4 Господарського процесуального кодексу України [1], право на звернення до господарського суду в установленому порядку гарантується Господарським процесуальним кодексом України. Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи у